Rok IV. Kraków, dnia 15. kwietnia 1907 r. Nr. 1.

PRZEWODNIK KĄPIELOWY

DWUTYGODNIK ILUSTROWANY

wydawany w porze kąpielowej przez Polskie Towarzystwo Balneologiczne w celu reklamowania i popierania rozwoju zdrojowisk i uzdrowisk krajowych.

Redaguje Komitet. — Redaktorowie: Dr. KAZIMIERZ FLIS i Dr. ZYGMUNT WĄSOWICZ.

Redakcya i administracya:
Kraków, Rynek główny L. 9. — Telefon Nr. 405.

Rękopisów nie zwraca się.

OGŁOSZENIA:
za 1 wiersz petitem lub jego miejsce 30 hal.
Adresy lekarskie 1 K. 50 h. jednorazowo.

Przewodnik kąpielowy rozsyłany jest **bezpłatnie** P. T. Lekarzom w Galicyi, W. Ks. Poznańskiem i Królestwie Polskiem, czytelniom publicznym, kawiarniom, cukierniom, restauracyom, hotelom i wkładanym bywa do przedziałów I. i II. klasy pociągów osobowych i pospiesznych na głównych liniach kolejowych.

W prenumeracie kosztuje *Przewodnik kąpielowy* 6 Kor. za rocznik.

Przegląd najważniejszych chorób przewlekłych, nadających się do leczenia w polskich zdrojowiskach i uzdrowiskach.

Choroby	Nadają się do leczenia w zdrojowiskach i uzdrowiskach
Choroby serca i narządu krążenia	Ciechocinek, Iwonicz, Jaworze, Krynica, Morszyn, Ojców, Rymanów, Szczawnica, Truskawiec.
Choroby nosa, gardła, krtani, płuc i opłucnej	Birsztany, Bystra, Iwonicz, Jaśkowice, Jaworze, Kamionka, Kosów, Nałęczów, Nowe Miasto, Ojców, Otwock, Rabka, Sławuta, Szczawnica, Truskawiec, Wysowa, Zakopane.
Choroby żołądka	Druskieniki, Krynica, Rymanów, Szczawnica, Żegiestów.
Choroby jelit	Birsztany, Druskieniki, Kamionka, Kosów, Krynica, Morszyn, Nałęczów, Truskawiec, Rymanów, Żegiestów, Szczawnica.
Choroby wątroby i dróg żółciowych	Ciechocinek, Iwonicz, Morszyn, Szczawnica, Truskawiec.
Choroby śledziony	Iwonicz, Krynica, Szczawnica, Zakopane, Żegiestów.
Choroby nerek i pęcherza	Ciechocinek, Druskieniki, Krynica, Nałęczów, Rymanów, Szczawnica, Truskawiec.
Choroby kobiece	Birsztany, Busko, Ciechocinek, Czarniecka Góra, Druskieniki, Iwonicz, Jaworze, Krynica, Lubień, Maryówka, Morszyn, Nałęczów, Rabka, Rymanów, Solec, Swoszowice, Truskawiec, Żegiestów.

Choroby	Nadają się do leczenia w zdrojowiskach i uzdrowiskach
Nerwice ogólne i przewlekłe choroby nerwowe z tłem anatomicznem	Bystra, Ciechocinek, Czarniecka Góra, Grodzisk, Jaśkowice, Jaworze, Kiselka, Kosów, Krynica, Lubień, Maryówka, Morszyn, Nałęczów, Nowe Miasto, Ojców, Otwock, Sławuta, Solec, Szczawnica, Truskawiec, Zakopane, Żegiestów.
Choroby kości, mięśni i stawów, także na tle gruźliczem	Birsztany, Busko, Ciechocinek, Druskieniki, Iwonicz, Krynica, Krzeszowice, Lubień, Morszyn, Rabka, Rymanów, Solec, Swoszowice, Truskawiec.
Choroby przemiany materyi, jak otyłość, moczówka cukrowa, dna i t. d.	Birsztany, Busko, Czarniecka Góra, Krynica, Morszyn, Nałęczów, Ojców, Otwock, Rymanów, Solec, Szczawnica, Truskawiec, Żegiestów.
Choroby krwi	Bystra, Jaworze, Krynica, Morszyn, Nałęczów, Ojców, Sławuta, Szczawnica, Truskawiec, Wysowa, Zakopane, Żegiestów.
Zołzy — przymiot	Birsztany, Busko, Ciechocinek, Druskieniki, Iwonicz, Lubień, Morszyn, Rabka, Rymanów, Solec, Swoszowice, Truskawiec.
Choroby skóry	Ciechocinek, Birsztany, Iwonicz, Lubień, Rabka, Rymanów, Solec, Swoszowice, Truskawiec.
Zatrucia morfinowe, wyskokowe, nikotynowe i rtęciowe	Grodzisk, Kiselka, Maryówka, Nowe Miasto, Solec, Swoszowice, Zakopane.

DR. Z. WĄSOWICZ.

Akcya krajowa

dla podniesienia rozwoju zdrojowisk i uzdrowisk w roku ubiegłym.

Rok właśnie mija, jak dzięki energicznej akcyi polskiego Towarzystwa Balneologicznego i życzliwszemu traktowaniu przez władze krajowe spraw zdrojownictwa polskiego, zebrała się w Wydziale krajowym ankieta balneologiczna. Po szczegółowem omówieniu wszystkich punktów przedłożonego ankiecie kwestyonaryusza przyjęto jednomyślnie rezolucyę:

a) Ankieta zaproszona przez Wydział krajowy na skutek uchwały Wysokiego Sejmu w sprawie zdrojowisk krajowych na posiedzeniach dnia 7. i 8. maja 1906 r. po przeprowadzonej szczegółowej dyskusyi udaje się z usilną prośbą do Wydziału krajowego o objęcie w swą opiekę wszystkich zdrojowisk krajowych, jako nader ważną gałęź przemysłu krajowego, dotychczas sobie samemu pozostawionego. Opieka ta miałaby się rozciągać na dopilnowanie tego, aby wszystkie powołane czynniki w granicach obowiązujących ustaw wykonywały swe obowiązki, o ile się one odnoszą do zdrojowisk krajowych, a więc prosi Ankieta o dopilnowanie ścisłego wykonywania ustawy drogowej, budowniczej, gminnej itd.

b) Nader ważną pomoc może Wydział krajowy udzielić zdrojowiskom naszym przez rozszerzenie zakresu działania istniejącego przy Wydziale krajowym biura melioracyjnego na melioracye w uzdrojowiskach i to w kierunku asanacyjnym i balneo-technicznym w myśl ustawy sejmowej z 1905 r.

c) Ankieta uprasza usilnie Wydział krajowy o popieranie interesów zdrojowisk wobec Sejmu, władz rządowych i autonomicznych, urzędów podatkowych, pocztowych, kolejowych i t. p.

d) Ponieważ zakłady kąpielowe są głównie przedsiębiorstwami przemysłowemi, rozwijającemi się, a według zdania Ankiety pewniejszemi od wielu innych przedsiębiorstw, cieszących się opieką i poparciem kraju, uważa Ankieta za konieczne, by Sejm polecił Bankowi krajowemu uważać zdrojowiska jako przedsiębiorstwa przemysłowe, zasługujące na udzielanie pożyczek n. p. tak zwanych gotówkowych. Niemniej uważa Ankieta jako niezbędnie potrzebą zmianę statutu Banku krajowego w tym kierunku, aby pożyczki hipoteczne w ścisłem słowa znaczeniu mogły być udzielane na realności w zdrojowiskach i to bądź murowane, bądź drewniane.

e) Ankieta wyraża zdanie, że trwałe osiągnięcie powyższych życzeń najlepiej dałoby się przeprowadzić przez utworzenie ciała doradczego przy Wydziale krajowym jako Rady zdrojowej, na wzór już istniejącej Rady kolejowej, przemysłowej, i t. p. W skład tej Rady zdrojowej, zdaniem Ankiety, powinniby wchodzić delegaci Wydziału krajowego, Namiestnictwa, Towarzystw lekarskich, Tow. Balneologicznego i Towarzystw technicznych oraz Związku zdrojowisk, gdyby taki był utworzonym, a gdyby takiego związku nie było, także delegat wybrany przez właścicieli zdrojowisk koncesyonowanych. Nadto uważa Ankieta za niezbędne stworzenie organu stałego przy Wydziale krajowym, jako referenta spraw zdrojowych i wykonawcę uchwał Rady zdrojowej. Zdaniem Ankiety najodpowiedniejszym referentem byłby lekarz.

f) W sprawie uregulowania stosunków prawnych w zdrojowiskach uważa Ankieta przedewszystkiem za potrzebne, aby ustawa zdrojowa była więcej, niż dotychczas, ustawą ramową, w granicach której można nadać każdemu zdrojowisku statut odpowiadający stosunkom miejscowym i właściwościom zdrojowiska. Ankieta wyraża przekonanie, że lekarz zakładu kąpielowego lub klimatycznego, jako organ interesu publicznego, powinien mieć stanowisko, o ile możności, niezależne od czynników miejscowych, a statut uwzględniając stosunki w poszczególnych zdrojowiskach, powinien zawierać bliższe postanowienia o sposobie mianowania, opłacania i odpowiedzialności dyscyplinarnej tegoż lekarza. Dla zapewnienia skutecznej działalności lekarza, należałoby przyznać mu w sprawach sanitarnych niecierpiących zwłoki prawo wydawania i wykonywania zarządzeń pod własną odpowiedzialnością. Czynniki powołane powinny być zniewolone do udzielania lekarzowi w takich razach wszelkiego poparcia urzędowego. Rekurs wniesiony przeciw zarządzeniom lekarza zakładowego nie powinien wstrzymywać wykonania tego zarządzenia.

g) Ankieta wyraża dalej zapatrywanie, że komisyom zdrojowym należy zapewnić prawidłowe funcyonowanie, po pierwsze przez odpowiedni dobór jej składu, a po drugie przez wprowadzenie do ustawy zdrojowej rygoru, n. p. możność rozwiązania komisyi, ustanowienie komisarza rządowego i t. p., analogicznie do postanowień ustawy gminnej z r. 1896.

Wkońcu wyraziła Ankieta zdanie, że projekt zmiany §§ 6. i 7. ustawy zdrojowej, wypracowany i przedłożony Sejmowi w r. 1905, odpowiada rzeczywistej potrzebie i powinien być uchwalonym.

Przypominając niniejszą rezolucyę Ankiety balneologicznej, podzieliliśmy ją umyślnie na poszczególne punkty, dla wydatniejszego przedstawienia różnych postulatów, odnoszących się do rozmaitych działów administracyi krajowej. W ten sposób łatwiej będziemy mogli czytelnikowi przedstawić, czy i które z podniesionych na Ankiecie życzeń znalazły należyte uwzględnienie?

Życzenie pierwsze, aby Wydział krajowy objął w swą opiekę wszystkie krajowe zdrojowiska i swoją powagą wywarł odpowiedni nacisk na podległe mu czynniki celem wykonywania ścisłego obowiązujących ustaw, uważamy tylko za ogólniejszy wstęp do dalszych bardziej szczegółowo przedstawionych postulatów. Ale nad punktem tym dłużej zastanawiać się nie ma potrzeby tem więcej, że w dobre chęci Wydziału krajowego dla zdrojowisk nigdyśmy nie mieli powodu wątpić.

Podobne ogólniejsze znaczenie ma również punkt *c)* rezolucyi, prócz spraw kolejowych, które poniżej omówimy.

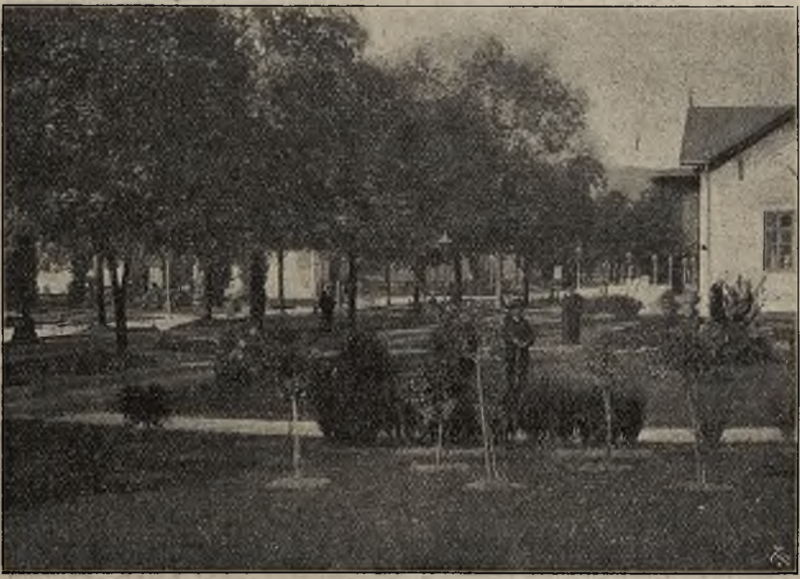
Zasadnicze znaczenie posiada natomiast postulat w punkcie *b)* uwidoczniony i o nim parę słów wypowiedzieć musimy.

Wiadomo powszechnie, jak wiele korzyści przysporzyło krajowi istniejące zaledwie od kilku dziesiątek lat biuro melioracyjne. Czyż działalność tej pożytecznej instytucyi nie powinna być rozszerzoną i na zdrojowiska krajowe? Niemcy doskonale zrozumieli wielkie znaczenie podobnego urzędu dla zdrojowisk — przykładem tego pożyteczna działalność monachijskiego biura porady technicznej dla zdrojowisk bawarskich. Nasze zdrojowiska w tym kierunku są zupełnie zaniedbane i skazane w razie potrzeby na zasięganie porady w sprawach technicznych i melioracyjnych u ludzi albo niefachowych, albo też nieobeznanych dostatecznie ze sprawami, o których mają decydować. Nic dziwnego, że rozwój zdrojowisk krajowych nie dotrzymuje kroku znakomitemu rozwojowi zdrojowisk obcokrajowych a wy-

gląd ich zewnętrzny nie zawsze nosi na sobie piętno poloru europejskiego. Wydaje nam się, że nawet bez koniecznego w każdym razie odpowiedniego rozszerzenia istniejącego Biura melioracyjnego, działalność jego mogłoby nieść i zdrojowiskom nadzwyczajne ważne korzyści, gdyby Wysoki Sejm i Wydział krajowy nie stanął od razu na stanowisku wyłącznego popierania przez to biuro interesów roboczych.

Istnieją w naszym kraju zdrojowiska i uzdrowiska, w których znaczne obszary już ze względów asanacyjnych należałoby zdrenować, jest wiele i takich, które nie posiadają odpowiednich dróg — prawie wszystkie nie mają uregulowanych potoków. Wszystko to powinno być uskutecznionem z inicyatywy powołanych do tego czynników pod kierunkiem biura melioracyjnego. Jesteśmy przekonani, że właściciele zdrojowisk poparliby chętnie podobną akcyę, przyczyniając się w pewnej mierze do pokrycia kosztów przedsięwziętych ulepszeń.

Jest więc rzeczą słuszną i naturalną, że Ankieta zwróciła baczną uwagę na korzyści płynące z rozszerzenia działalności biura melioracyjnego i na zdrojowiska i jako jeden z ważniejszych postulatów zamieściła go w rezolucyi do Wydziału krajowego. Czy postulat ten znalazł należyte uwzględnienie u Wydziału krajowego? — Wnioski Wydziału krajowego i dyskusya w Sejmie nad sprawami zdrojowisk podczas ostatniej sesyi nie dają na to odpowiedzi. Jest to jednak zbyt ważna sprawa, aby ją można było dłużej odkładać! Wydział krajowy powinien w najbliższej przyszłości przyjść z odpowiednimi wnioskami przed Sejm. — Tymczasem przypominamy, że rząd przeznaczył w bieżącym roku znaczniejszą sumę na regulacyę górskich potoków. — Wszystkie więc zainteresowane w tem zdrojowiska powinny wnosić do Wydziału krajowego i Namiestnictwa petycye, aby w zamierzonej regulacyi, nie pomijano, jak dotychczas, krajowych zdrojowisk.

KRYNICA: Motyw z parku

Postulat, dotyczący ułatwienia zdrojowiskom taniego kredytu, nie znalazł jeszcze należytego poparcia ani w Sejmie, ani w Wydziale krajowym. Wobec braku przedsiębiorczości prywatnej, któraby umożliwiała tworzenie się u nas spółek akcyjnych zdrojowych, ingerencya kraju jest nieodzowną — a zadanie kraju jest tu zupełnie jasne; pod kontrolą proponowanej przez Ankietę Rady zdrojowej powinien Wydział krajowy wpływać na ułatwienie zdrojowiskom kredytu w Banku krajowym. Pożyczki takie, o ile mają służyć na cel użyteczności publicznej, powinny nawet być bezprocentowe.

Nie widzimy również, aby Wydział krajowy rozpoczął akcyę celem uczynienia zadość postulatowi utworzenia ciała doradczego w sprawach zdrojowych jako krajowej Rady zdrojowej i powołanie fachowego referenta w tych sprawach, któryby był nie tylko wykonawcą uchwał Rady, ale wglądał w stosunki poszczególnych zdrojowisk, był oficyalnym doradcą i rzecznikiem ich interesów u władz krajowych.

Następne dwa postulaty, dotyczące uregulowania stosunków prawnych w zdrojowiskach i uzdrowiskach krajowych, znalazły należyte uwzględnienie w projekcie nowej ustawy, opartym na elaboracie komisyi administracyjnej. Projekt ten uzyskał zatwierdzenie Sejmu na ostatniej sesyi.

Według nowej ustawy każde zdrojowisko lub uzdrowisko, otwarte dla użytku publicznego, powinno mieć statut, który uchwala Wydział krajowy w porozumieniu z Namiestnictwem. Statut oznacza granice terytoryalne i organami zdrojowiska ustanawia: *a)* komisyę zdrojową (klimatyczną) *b)* zarząd zakładu i *c)* lekarza zdrojowego (klimatycznego) — i określa dla każdego zdrojowiska osobno skład komisyi zdrojowej, sposób powoływania do komisyi oraz okres jej urzędowania. Mianowanym jest tylko przewodniczący komisyi przez Namiestnictwo z pomiędzy członków komisyi, komisya natomiast wybiera zastępcę przewodniczącego, oraz sekretarza i skarbnika.

Zadaniem komisyi jest staranie się o rozwój zakładu, wygody i rozrywki dla gości, czuwanie nad porządkiem w zdrojowisku, zawiadywanie funduszem kuracyjnym ściśle w granicach statutem określonych. — Fundusz powstaje z opłat kuracyjnych, z opłat od przedsiębiorstw, widowisk publicznych i t. d. Komisya wymierza i pobiera taksy kuracyjne, taksy na muzykę i inne opłaty, których wysokość oznacza Wydział krajowy w porozumieniu z Namiestnictwem, uwalnia od obowiązku uiszczenia taks i opłat w wypadkach zasługujących na uwzględnienie.

Komisya uchwala z końcem miesiąca września preliminarz dochodów i rozchodów na rok następny i przedkłada go do zatwierdzenia Wydziałowi krajowemu (wspólnie z Namiestnictwem), z końcem zaś każdego roku składa rachunek tymże władzom z zarządu funduszem kuracyjnym. Zarząd ten może być odebranym komisyi w razie złej gospodarki i powierzony organowi ustawionemu przez Wydział krajowy i Namiestnictwo.

Wydział krajowy może poruczyć gminie wykonywanie uchwał komisyi, o ile gmina obowiązek ten na siebieby przyjęła.

Obowiązki lekarza zdrojowego (klimatycznego) i jego kwalifikacyę określa instrukcya wydana przez Namiestnictwo — jest on członkiem komisyi i zarządza sprawami sanitarnemi zdrojowiska.

Okręg ochronny oznaczają władze górnicze, poszukiwanie zaś minerałów niezastrzeżonych, wiercenie lub kopanie głębokich studni, zależnem jest od pozwolenia władzy politycznej po wysłuchaniu opinii właściciela zakładu i władzy górniczej.

Z postulatów przedstawionych Wydziałowi krajowemu przez Ankietę, wypada omówić jeszcze akcyę kraju w sprawie połączenia kolejowego zdrojowisk, które takiego połączenia dotychczas nie mają. Do tych należą: Iwonicz (11 km. od stacyi Iwonicz), Krynica (11 km. od stacyi Krynica-Muszyna), Rymanów (7 km. od stacyi Rymanów), Szczawnica (41 km. od stacyi Stary Sącz), Truskawiec (8 km. od stacyi Drohobycz) i Wysowa (28 km. od stacyi Grybów). Dotychczasową akcyą kraju na polu kolejnictwa uważać należy ogólnie za dodatnią — niemal wszystkie bowiem koleje lokalne, budowane przy udziale kraju rentują się dobrze. Ta właśnie okoliczność zdaniem naszem nie przemawia zupełnie za tem, aby akcya ta odnośnie do zdrojowisk była bez zarzutu. W tych bowiem wypadkach, w których rentowność budowanych koleji lokalnych nie ulega żadnej wątpliwości — pomoc kraju jest zbyteczną, albowiem można liczyć na to, że kapitał prywatny pokryje zupełnie koszta budowy. W wypadkach natomiast wątpliwych, a w dodatku takich, w których użyteczność publiczna gra rolę pierwszorzędną, pomoc kraju jest konieczną i obowiązkową.

Do takiej właśnie kategoryi wątpliwej rentowności należałyby przynajmniej w pierwszych latach linie lokalne, łączące zdrojowiska z głównemi arteryami kolejowemi. Czy kraj w tym kierunku starał się o uwzględnienie interesów zdrojowisk? W odpowiedzi na to pytanie mamy do zanotowania tylko dwa pomyślne fakty. Dzięki gwarancyi kraju otrzymają już w przyszłym roku poręczenia kolejowe dwa największe zdrojowiska Truskawiec i Krynica.

Linia kolejowa Muszyna-Krynica niespełna 11 kilometrów długa, wybudowaną będzie kosztem około 1,400.000 koron. Dla rozwoju największego galicyjskiego zdrojowiska jest istotnie potrzebna i dlatego w ogólnym interesie kraju pożądana. Dla państwa, jako administratora zakładu zdrojowego w Krynicy i okolicznych dóbr funduszu religijnego, będzie bezsprzecznie pożyteczną. Rentowność tej kolei lokalnej, obliczona na podstawie istniejącego już w jej obszarze ciążenia obrotu osobowego i towarowego, a więc bez względu na naturalny przyrost transportów po otwarciu udoskonalonego środka komunikacyi, wystarczyłaby na pełne oprocentowanie i amortyzacyę około 50 prc. nominalnego kapitału zakładowego.

Projekt ustawy wypracowany staraniem ś. p. Gwalberta Ziembickiego, przedłożyło konsorcyum ubiegające się o koncesyę dla tej kolei, na czele którego stoi Dr. Ebers, ministerstwu kolejowemu w jesieni z. r. Dnia 22. listopada z. r. odbyła się rewizya trasy wraz z komisyą stacyjną dla tego projektu. Wydział krajowy wziął udział w tej komisyi i po zbadaniu projektu pod względem technicznym i kosztów budowy, przeprowadził rokowania z rządem, co do zrealizowania niniejszego projektu w najbliższej przyszłości. Ministerstwo finansów kredyty potrzebne na budowę obydwóch tych linii wstawiło w budżet r. 1907, zatwierdzony już przez parlament. Budowa rozpocznie się w jesieni b. r.

Nie uwzględniła natomiast Rada kolejowa projektów budowy linii Nowy Sącz (względnie Stary Sącz) — Szczawnica i kolejki Zakópane-Świnnica.

Co do pierwszej to zrealizowanie projektu tej linii natrafiło zdaniem Rady kolejowej na pewne trudności. I tak okazało się, że niemożliwem jest obecnie zebrać udział interesantów miejscowych w takiej wysokości, aby sfinansowanie tego przedsiębiorstwa było do przeprowadzenia; w najlepszym bowiem razie dosięgnie ten udział 6·68 prc. kosztów budowy toru normalnego, względnie 7·75 prc. kosztów toru wąskiego.

Przy tak nizkim udziale interesantów nie jest wskazanem wobec braku widoków na pomyślny skutek starać się o subwencyę państwową w tej wysokości, aby ten udział interesantów uzupełniła do połowy kapitału zakładowego. Sejm zawarunkował udzielenie gwarancyi dochodów kolei Sącz - Szczawnica od tego, aby połowa imiennego kapitału zakładowego dostarczona była przez państwo i miejscowych interesantów.

Wydział krajowy obecnie nie mógł doradzać Sejmowi podwyższenia tej gwarancyi kraju, a to ze względu na okoliczność, że w tym wypadku ofiara funduszu krajowego przewyższałaby znacznie korzyści, jakieby kolej sama mogła przynieść krajowi i okolicy. Jeżeliby bowiem pożyczka pierwszeństwa miała dosięgnąć wysokości dwóch trzecich kapitału zakładowego tj. kwoty około 3,400.000 kor. przy torze normalnym, a 3,000.000 kor. przy torze wąskim, roczna rata oprocentowania i umorzenia gwarantowana przez kraj, wyniosłaby około 150.000 kor. względnie 130.000 kor. Na pokrycie tych rat rocznych służyćby miała, wedle obliczenia rentowności, nadwyżka eksploatacyjna w kwocie 30.000 kor. przy torze normalnym a 26.000 kor. przy torze wąskim, bez widoków na polepszenie, gdyż po wyeksploatowaniu lasów w obszarze ciążenia dochody raczej będą się zmniejszać.

W sprawie kolejki Zakopane - Świnnica, Wydział krajowy złożył Radzie kolejowej oświadczenie, że finansowe poparcie tej budowy z funduszów krajowych mogłoby nastąpić tylko w tym razie, gdyby dowodnie stwierdzonem zostało, że kolej ta ma znaczenie ekonomiczne dla kraju, a co za tem idzie i użyteczność ze względu na ogolno-krajowe interesy. To ekonomiczne znaczenie i ta użyteczność musi być jednak tak długo w wątpliwość podana, jak długo nie będzie zapewnionem n. p. w formie gwarancyi frachtów, że z kolei tej korzystać będą na większą skalę założone eksploatacye przemysłowe kamieniołomów i pokładów rudy, jakie w rejonie atrakcyjnym tej kolei znajdować się mają. Poparcie finansowe z funduszu krajowego tej kolei, gdyby jej przeznaczeniem miało być ożywienie ruchu turystycznego, uzasadnionemby nie było.

Nie ulega wątpliwości, że obydwie te linie mają żywotne znaczenie dla interesowanych zdrojowisk — przyprowadzenie ich do skutku wpłynęłoby niewątpliwie na ich rozwój i frekwencyę. To też nie uważamy tej sprawy za ostatecznie załatwioną w nadziei, że interesowane czynniki zbiorą dostateczne dowody, aby przekonać Wydział krajowy o użyteczności proponowanych linii.

Akcyę w tym kierunku powinno ująć w swe ręce nowo-założone krajowe Towarzystwo turystyczne z tego względu, że w razie uprzystępnienia ogółowi najpiękniejszych bezsprzecznie okolic kraju, ruch turystyczny w obszarze projektowanych linii podniósłby się niesłychanie.

Wypada nam wreszcie wspomnieć o życzliwem załatwieniu przez Sejm krajowy podania Towarzystwa „Sanatoryum dla chorych piersiowo pod kierunkiem Dra K. Dłuskiego“ o uwolnienie tej pożytecznej instytucyi od dodatków krajowych na lat 15. Sejm oddał podanie to do rozpatrzenia komisyi podatkowej, która na najbliższej sesyi ma z odpowiednim wnioskiem, nie wątpimy, że przychylnym, przedłożyć tę sprawę ponownie Sejmowi.

Tak się przedstawia bilans działalności kraju na polu podniesienia zdrojowisk krajowych w roku ubiegłym. Przyznać należy, że jest on widocznym postępem w traktowaniu spraw zdrojowych przez najwyższą magistraturę krajową w porównaniu z latami ubiegłemi. Dowodzi on nadto, że sprawy te dostały sią nareszcie w najwłaściwsze ręce, które przemysłowi temu nie po-

zwolą upaść, ale otoczą go troskliwą opieką i zapewnią mu z czasem nie tylko moralną, ale i finansową pomoc, tak konieczną dla jego dalszego pomyślnego rozwoju. Do takiego przypuszczania uprawnia nas niezwykle życzliwa postawa Sejmu krajowego dla postulatów zdrojowisk krajowych, którzy uchwalając na ostatniej sesyi projekt ustawy i przyznając sprawozdanie z obrad ankiety, oświadczył, że oczekuje dalszych zarządzeń oraz wniosków Wydziału krajowego w sprawie podniesienia zdrojowisk na jednej z najbliższych sesyi.

Sprawozdania i streszczenia.

Wydział Polskiego Tow. Balneologicznego odbył w dniu 24. marca b. r. posiedzenie pod przewodnictwem wiceprezesa hr. Jana Potockiego, na którem przewodniczący zawiadomił, że budowa kolei do Truskawca i Krynicy uzyskały sankcyę, a urządzanie telefonów w zdrojowiskach jest w toku i zależeć będzie wiele od stron, o ile pospieszą się z podpisywaniem deklaracyi.

Uchwalono termin i porządek dzienny Walnego Zgromadzenia.

Omówiono sprawę uwolnienia od cła wód krajowych do Rosyi. W zjeździe lekarzy i przyrodników we Lwowie okazało się niemożliwe wzięcie udziału ze względu, iż zjazd wypada dla lekarzy kąpielowych w czasie największego zajęcia.

KRYNICA: Deptak od północy.

Dr. Wąsowicz i Dr. Flis zdali sprawę z rozwoju *Przewodnika kąpielowego,* który zyskuje coraz więcej poważnych współpracowników, i którego nakład stale się zwiększa.

Postanowiono upomnieć się w wydziale Związku turystycznego, dlaczego wydział Polsk. Tow. Baln. nie jest zawiadamiany o posiedzeniach Wydziału, gdy według statutu delegat Towarzystwa jest członkiem Wydziału Związku turystycznego.

Uchwalono: Poprzeć sprawę urządzenia stacyi telefonicznej w Bystrej na Śląsku, oraz wysłać odezwę do lekarzy z przypomnieniem popierania zdrojowisk krajowych.

Z Warszawskiego Towarzystwa Higienicznego. Połączone Wydziały przeciwgruźliczy i zdrojowisk, odbyły 2. lutego b. r. posiedzenia, które rozpoczęło przemówienie p. Kowalskiego w sprawie inhalatoryum w Otwocku. Pomimo wzorowego urządzenia, pomimo najlepszych przyrządów i najusilniejszych starań p. Kowalskiego, inhalatoryum upadło. Właściciel jednak, rozumiejąc potrzebę, stawia projekt zawiązania konsorcyum w celu utrzymania chociaż na skromniejszą skalę tego tak pożytecznego działu leczniczego na letnisku otwockiem.

Przyczyny upadku p. Kowalski widzi w naszem — polskiem — zamiłowaniu do obczyzny, w niechęci do swojskich miejscowości leczniczych, słabem zachęcaniu ze strony lekarzy i t. p.

Te żale znalazły też silne poparcie ze strony dra Wrońskiego, właściciela i kierownika sanatoryum otwockiego.

W przemówieniach innych członków zebrania nieco inną słychać było nutę. Otwock-sanatoryum jest doskonale urządzony i prowadzony, ale Otwock-wille i Otwock-letnisko wiele pozostawia do życzenia, mianowicie w porze letniej...

Do Otwocka przyjeżdżają przeważnie chorzy mało zamożni. Urządzenia miejscowe mnóstwo braków przedstawiają.

Najdokładniej sytuacyę ujął dr. Sokołowski, który zapewnił, że lekarze polscy mają zawsze na sercu obowiązek obywatelski popierania miejscowości leczniczych krajowych. Wada szukania daleko tego, co się ma pod bokiem, jest ogólno-ludzka. Wyjazd leczniczy każdy pragnie połączyć z przyjemnością i korzyścią zobaczenia czegoś nowego.

Miejscowości lecznicze wyrabiają się wszędzie i zawsze powolnie, drogą stałych i usilnych prac i starań. Spodziewany samorząd da zapewne i w ręce władz autonomicznych Otwocka środki, za których pomocą wiele złego się usunie.

Tymczasem i to, co jest dobre, należy uważać za owoc usiłowań dr. Wrońskiego, któremu mowca oddaje zasłużoną sprawiedliwość, i zachęca do wytrwałości, zapowiadając pomyślny wynik w przyszłości.

Następnie dr. Sokołowski podzielił się z zebraniem garstką, a właściwie całą garścią spostrzeżeń, zrobionych podczas wycieczki w r. z. do miejscowości leczniczych i kąpielowych w Anglii.

Zebranie zakończyło się wyborem ponownym prezydyum obu sekcyi, które składa się: w Wydziale przeciwgruźliczym z dr. Sokołowskiego i Grundzacha; w Wydziale zdrojowisk z dr. Dobrzyckiego i Borzęckiego.

Wydział Towarzystwa Tatrzańskiego odbył dnia 5. kwietnia b. r. posiedzenie pod przewodnictwem prezesa Antoniego hr. Wodzickiego i przyjął do wiadomości sprawozdanie komisyi budowy Schroniska przy Morskiem Oku, przedłożone przez II. wiceprezesa, p. Jana Kwiatkowskiego. Według sprawozdania komisya zawrze w najbliższych dniach ostateczny układ z budowniczym Praussem w Zakopanem w sprawie budowy nowego Schroniska przy Morskiem Oku za ryczałtową kwotę 70.000 koron. Roboty, ze względu na odległość i krótki okres letni w Tatrach, muszą potrwać czas dłuższy, tak, że Schronisko oddane być może do użytku publicznego dopiero w r. 1909.

I. wiceprezes, prof. dr. Szajnocha, przedłożył sprawę wydzierżawienia Dworca tatrzańskiego w Zakopanem. Ostateczne załatwienie tej sprawy odroczono do powrotu naczelnika klimatyki w Zakopanem, p. Madurowicza, gdyż klimatyka wniosła, obok innych osób, ofertę

na wydzierżawienie Dworca i zachodzi potrzeba porozumienia się tak z jej naczelnikiem, jak z innymi oferentami prywatnymi.

Na porządku dziennym była sprawa złączenia się świeżo powstałego w Nowym Sączu Towarzystwa turystycznego „Beskid“ z Towarzystwem tatrzańskiem. W tej sprawie przybył na posiedzenie delegat oddziału Pienińskiego Tow. Tatrzańskiego, hr. Stanisław Drohojewski z Czorsztyna, i udzielił potrzebnych wyjaśnień, według których, tak Towarzystwo „Beskid“, jak oddział Pieniński, utworzą wspólną organizacyę, złączoną z Towarzystwem Tatrzańskiem, z zatrzymaniem centralnych siedzib swego zarządu i prowadzenia biur w Nowym Sączu, Krościenku nad Dunajcem i w Szczawnicy. W ten sposób, dzięki lojalnemu usposobieniu Tow. „Beskid“, stało się możliwem złączenie wspólnych sił ku rozwojowi turystyki i ułatwiania wycieczek w nasze góry.

Hr. Stanisław Drohojewski przedstawił także sprawę budowy nowego Schroniska w Pieninach.

Wiadomości bieżące.

Prof. Dr. L. Korczyński zrezygnował z godności prezesa polskiego Towarzystwa Balneologicznego z powodu mianowania go prymaryuszem szpitala krajowego w Serajewie. Wiadomo powszechnie, jak zapobiegliwym i jak pracowitym naszego Towarzystwa prezesem był prof. Korczyński — to też rezygnacya jego jest dla Towarzystwa prawdziwą i dotkliwą stratą. Członkowie Wydziału, pragnąc dać chociaż skromny dowód uznania ustępującemu prezesowi, wręczyli mu na odjezdnem upominek, który i na obczyźnie nie pozwoli mu zapomnieć o wspólnie przepracowanych chwilach i troskach o dobro i rozwój Towarzystwa. Członkowie Towarzystwa lekarskiego uczcili opuszczającego kraj profesora wspaniałym bankietem, wydanym w salach starego teatru.

III-cie Walne Zgromadzenie członków polskiego Tow. Balneologicznego odbędzie się w niedzielę dnia 5 maja b. r. o godzinie 5 po południu w sali Tow. lekarskiego (ul. Radziwiłłowska L. 4), z następującym porządkiem dziennym:

1. Odczytanie protokołu z ostatniego Walnego Zgromadzenia.
2. Sprawozdanie Wydziału (referent Dr. Wąsowicz).
3. Sprawozdanie Komisyi kontrolującej.
4. Wybór prezesa, sekretarza, 5 członków Wydziału i 2 członków Komisyi kontrolującej.
5. Wnioski Wydziału.
6. Wnioski członków.

K. Flis — za sekretarza. *Hr. J. Potocki* — wiceprezes.

W Krynicy sezon trzeci r. 1906 z powodu niesprzyjającej pogody odznaczył się znacznie mniejszym ruchem, niż roku poprzedniego, tak co do frekwencyi gości, jak i co do ilości wydanych kąpieli, a mianowicie:

W sezonie III. roku	Przybyło osób	Wydano kąpieli		
		mineral.	borowin.	hydropat.
1905	493	12.529	4.288	1.597
1906	469	11.124	3.502	1.918
czyli więcej o	24	1.405	786	—
czyli więcej o	—	—	—	321

Ogólna frekwencya w ubiegłym sezonie wynosiła 7.751 osób, czyli w porównaniu z frekwencyą w sezonie 1905 r., która wynosiła 7.405 osób, bawiło w ubiegłym sezonie o 345 osób więcej jak w roku 1905, co niewątpliwie świadczy o ciągłym rozwoju zdrojowiska.

Sprawa budowy nowych łazienek i zakładu hydropatycznego jest na najlepszej drodze. Ministerstwo rolnictwa poleciło przedłożyć sobie kosztorys jeneralny, wypracowany na podstawie nagrodzonych w r. z. projektów. Kosztorys ten opracowuje inżynier p. M. Morowiecki i jest uzasadniona nadzieja, że z końcem maja będzie mógł być odesłanym ministerstwu.

Sprawa budowy połączenia kolejowego z Muszyną postępuje również naprzód. Z początkiem maja bowiem zjeżdżają do Krynicy inżynierowie Wydziału krajowego, celem wypracowania projektu szczegółowego trasy. Budowa powinna się więc rozpocząć jeszcze bieżącego lata tak, aby na sezon 1908 r. kolej mogła być gotową.

Z początkiem sezonu przybyć ma do Krynicy prof. Zuber ze Lwowa, celem przeprowadzenia studyów na miejscu w sprawie głębokich wierceń, które mają na celu wyszukanie nowych źródeł mineralnych, tak koniecznie potrzebnych, aby istniejące już łazienki mineralne mogły być odpowiednio rozszerzone. Jest to jedna z najżywotniejszych spraw dla dalszego rozwoju Krynicy — nic dziwnego, że zamierzone badania prof. Zubera budzą ogólne zainteresowanie.

Zakopane na mocy rozporządzenia Namiestnictwa w porozumieniu z Wydziałem krajowym otrzymało nowy statut, na podstawie którego w skład Komisyi klimatycznej wchodzi: *a)* 3 członków mianowanych przez Namiestnictwo; *b)* 3 członków mianowanych przez Wydział krajowy; *c)* naczelnik gminy Zakopane; *d)* 2 delegatów Rady gminnej; *e)* 2 delegatów lekarzy posiadających zakłady lecznicze; *f)* 1 delegat Tow. Tatrzańskiego; *g)* lekarz klimatyczny; *h)* 1 delegat gości.

Nowy statut zezwala dalej na użycie funduszu kuracyjnego wyłącznie:

1) na pokrycie zobowiązań, dotychczas na funduszu stacyi klimatycznej ciążących;
2) na pokrycie wydatków połączonych z pobieraniem i zawiadywaniem taks i opłat;
3) na przyczynienie się w razie potrzeby na budowę i utrzymanie dróg i innych środków komunikacyjnych, uznanych za ważne dla ułatwienia i powiększenia frekwencyi gości w uzdrowisku;
4) na koszta utrzymania muzyki co najmniej przez czas 2 miesięcy, tj. w czasie od pierwszych dni lipca do pierwszych dni września;
5) na wydawnictwo listy gości;
6) na koszta utrzymania i urządzania ogrodów, parków, chodników, na koszta skrapiania i czyszczenia ulic i ścieżek spacerowych;
7) na utrzymanie stałej stacyi meteorologicznej;
8) na utrzymanie czytelni;
9) na koszta oświetlania wsi w obrębie zamieszkałym przez gości;
10) na płace i remuneracye dla lekarza, urzędników i sług Komisyi klimatycznej i koszta utrzymania kancelaryi Komisyi;
11) na utrzymanie szpitala stacyi z jego kierownikiem i służbą w granicach przez c. k. Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym zakreślonych;
12) wogóle na koszta inwestycyi i urządzeń mających na celu uprzyjemnienie, udogodnienie i bezpieczeństwo pobytu gości oraz upiększenie i rozwój Zakopanego jako uzdrowiska.

Żegiestów wszedł na tory jedynie racyonalnego postępu i rozwoju. Nowonabywcy tego uroczego, a tak znakomite warunki lecznicze posiadającego zdrojowiska, nie zawahali się inwestować znaczniejszej sumy pieniędzy, aby zakład postawić na stopie europejskiej. Na sezon bieżący odnowiono gruntownie wszystkie domy, stare meble zastąpiono nowemi, wy-

budowano dwa nowe domy, przerobiono łazienki i zaprowadzono kanalizacyę, wodociągi oraz oświetlenie elektryczne. Tak odnowiony zakład może się spodziewać życzliwszego, niż dotąd poparcia ze strony lekarzy i leczącej się publiczności, która prócz znanych ze skuteczności środków leczniczych znajdzie tam i urządzenie, odpowiadające w zupełności wszelkim warunkom.

Polnische Post, tygodnik wychodzący w Wiedniu, zamieszcza w Nrze 14 b. r. artykuł p. t. „*Die galizischen Bade- und Kurorte*", pióra Dra S. Mikołajskiego, który w sposób życzliwy a podmiotowy, podnosi wartość leczniczą zdrojów krajowych, pracę organizatorską na polu zdrojownictwa polskiego,ześrodkowaną w polskiem Tow. Balneologicznem i w pismach *Przeglądzie zdrojowym* i *Przewodniku kąpielowym*. Zdaniem autora, praca około rozwoju krajowych zdrojowisk nie obejdzie się bez znaczniejszych inwestycyi i w tym kierunku pożądanąby była akcya wspólna właścicieli zdrojowisk, zmierzająca do zorganizowania obrony wspólnych interesów i odpowiedniego kredytu. W końcu podnosi Dr. Mikołajski życzliwsze traktowanie spraw zdrojowych i przez władze krajowe.

Dr. Leonard Lorentowicz, ordynujący w lecie w Ciechocinku, otrzymał koncesyę na tygodnik sezonowy ilustrowany pod nazwą *Zdrój ciechociński.*

Pismo to wychodzić będzie w Ciechocinku w ciągu czterech miesięcy letnich, tj. od dnia 20 maja do 20 września.

Program *Zdroju* obejmuje oprócz artykułów popularnonaukowych, poświęconych balneologii i w szczególności rozwojowi Ciechocinka, dział beletrystyczny, kronikę miejscową, korespondencye z innych zdrojowisk, dział informacyjny, tudzież ilustracye ważniejszych gmachów i urządzeń kąpielowych w Ciechocinku.

Lekarzem klimatycznym w Zakopanem mianowała Komisya klimatyczna Dra Józefa Żychonia, lekarza praktykującego w Zakopanem. Uchwała Komisyi uzyskała już zatwierdzenie Namiestnictwa.

Ciechocinek uzyska w b. r. szereg ulepszeń, jak czwarty budynek na łazienki solankowe, nową rzeźnię, ujęcie zdroju i wiele innych. Koszt tych wszystkich inwestycyj przenosi kwotę 50 tysięcy rubli.

W Szczawnicy lekarzem zakładowym mianowano radcę rządowego Dra Józefa Barzyckiego, emer. inspektora sanitarnego.

Sanatoryum udziałowe szkolne dla dziewcząt ma powstać w znanem letnisku pod Warszawą Milanówku.

Sanatoryum dla nerwowo-chorych buduje w Karolinie pod Warszawą Towarzystwo nad nerwowo chorymi w Warszawie. Magistrat warszawski przyczynia się do tej budowy kwotą 6.000 rubli.

Spis lekarzy Polaków ordynujących w zdrojowiskach krajowych i obcych.

Baden pod Wiedniem: Dr. Kümmerling.
Biarritz: Dr. Bohdanowicz.
Birsztany: Dr. Grodecki.
Busko: Dr. Drewnowski, Majkowski, Rubinstajn, Sawicki, Sulimirski, Talko.
Bystra: (Śląsk austr.): Dr. Jekels.
Cudowa: Dr. Brodzki.
Ciechocinek: Dr. Arnstein, Besiekierski (chir.), Ciągliński, Dębicki, Górski, Grudziński, Jezierski, Konarzewska, Lorentowicz, Lubowski, Malicki, Pczelin, Polikier, Przyrembel, Pyrz, Ruppert, Sinołęcki, Tannenbaum, Wolberg.
Darków: Dr. Klimek.
Druskieniki: Dr. Bujakowski, Konwerski, Markiewicz, Sawicki, Zaleski.
Franzensbad: Dr. Moraczewska, Rosner, Steinsberg, Zeitner.
Gastein (Hof): Dr. Jeż.
Gleichenberg: Dr. Bulikowski.
Gries koło Bozen: Dr. Nazarkiewicz.
Hall (Bad): Dr. Feuerstein.
Inowrocław: Dr. Krzymiński, Przybyszewski.
Iwonicz: Dr. Berger, Damański, docent Gabryszewski, Lanes, Staniszewski, Stauber.
Karlsbad: Dr. docent Biernacki, Goldwasser, Hassewicz, Kaufmann, Kołaczkowski, Kostecki, Kretowicz, Kropf, Maleszewski, Moraczewski, Scharf, Śliwiński, Süsskind.
Kissingen: Dr. F. Chłapowski, Maciejewski.
Kołobrzeg: Dr. A. Chłapowski.
Kosów: Dr. Tarnawski.
Krynica: Dr. Aronsohn, Askenazy, Better, Cercha, Dębicki, Ebers, Kmietowicz, Kopf, Lewicki, Lorentski, Mayer, Skórczewski, Tyszecki (dent.), Wąsowicz, Zarzycki, Zathay.
Lubień: Dr. Mikolašek, Obmiński.
Marienbad: Dr Dobija, Eichhorn, Harajewicz, Kwiatkowski, Liebeskind, Reinhold, Schermant.
Maryówka: Dr. Zakrzewski.
Meran; Dr. Binder.
Morszyn: Dr. Jasiński.
Nałęczów: Dr. Dobrucki, Gliński, Makowski, Męczkowski, Puławski (dyr. zakład.), Rudzki.
Nauhaim: Dr. Jankowski, Jaworowicz, Łowiński.
Odessa: Dr. Jachimowicz.
Oeynhausen: Dr. Janta-Połczyński.
Ojców: Dr. Kozłowski.
Piszczany: Dr. Teichmann.
Połąga: Dr. Skowroński, Świętochowski (zakładowy).
Pustomyty: Dr. Hermelin.
Rabka: Dr. Cholewicz, Kaden, Lang, Supiński (l. zakł.).
Reichenhall: Dr. Goldschmidt, Sadowski.
Rymanów: Dr. Bielecki, Dukiet, Regiec, Wajgiel.
Sławuta: Dr. Dobrzycki, Dzierzbicki, Przesmycki.
Solec: Dr. Daniewski, Knoff.
Swoszowice: Dr. Trzciński.
Szczawnica: Dr. Gorski, Hammerschlag, Kołączkowski, prof. Korczyński, Kretz, Kruszyński, Singer, Żuliński.
Trenczyn: Dr. Filipkiewicz (lek. zakł.), Münz, Wobr.
Truskawiec: Dr. Krzyżanowski, Mindes, Pelczar, Praschil.
Vichy: Dr. Biernawski.
Wiesbaden: Dr. Błociszewski.
Wisła (Śląsk austr.): Dr. Zanietowski.
Wysowa: Dr. Taub.
Zakopane: Dr. Brzeziński, Chramiec, Chwistek, Czaplicki, Dłuska, Dłuski, Gaik, Gawlik, Gruber, Janiszewski, Majewicz, Sokołowski (dent), Tabor, Woyczyński, Żychoń.
Żegiestów: Dr. Piotrowski.

Nakładem Polskiego Towarzystwa Balneologicznego. — Drukarnia Związkowa w Krakowie, pod zarządem A. Szyjewskiego.